

Horsensskatten

En forårsdag lige før påske var heldet med den lokale detektorbruger John Kristensen. På en mark ved Horsens nær Blenstrup fandt han en hel håndfuld sølvmonter fra vikingetiden. I løbet af de følgende dage indkredsede han sammen med sin kammerat Henrik Jørgensen kilden til de mange mønter. Herefter tilkaldte de arkæologer fra Nordjyllands Historiske Museum, der rykkede ud og foretog en mindre undersøgelse af området, og gravede en jordblok op fra det sted, hvor mønterne i sin tid var blevet

AF
CHRISTIAN KLINGÉ

gravet ned. Sølvmonterne - hvis antal er på over 227 - stammer fra en vikingeskat, som oprindeligt var nedgravet i et stort langhus. Senere er skatten blevet spredt under pløjning af marken.

Skattens indhold

Ved udgravningen af jordblokken viste det sig, at skatten var blevet gravet ned i et kohorn, men ikke det har været brugt som drikkehorn. Metalsaltene i mønterne har bevaret dele af hornet så det i dag næsten 1000 år efter stadig er delvist bevaret.

Skatten bestod af danske, tyske og engelske mønter fra den sidste del af vikingetiden. Det er helt typisk for den sene vikingetid at møntskattene indeholder mange forskellige mønter. Det var den enkelte mønts lødighed (dvs. sølvværdi), der var afgørende for dens værdi, ikke hvor eller hvem, der havde foranlediget udmøntningen. Derfor indeholder skatten også mønter fra et langt tidsrum – nogle var 50 år gamle på nedlægnings tidspunktet. Fordi det var sølvets lødighed som var afgørende, blev mønternes sølvindhold nøje vurderet – man stak og skar i mønterne eller bøjede dem. En stor del af mønterne fra Horsensskatten bærer tydelige præg efter denne praksis.

Den bevarede del af drikkehornet. Der sidder stadig nogle mønter i bunden, disse kan næppe tages ud uden at ødelægge hornet.

*Engelsk,
Ethelred den Rådville,
fra London.*

*Engelsk,
Knud den Store,
fra Chichester.*

*Engelsk,
Harald Harefod.*

*Engelsk,
Edvard Bekenderen,
fra London.*

*Tysk
fra Köln.*

*Tysk,
Biskop Bruno af Würzburg.*

*Tysk,
Biskop Gothard
af Hildesheim.*

*Tysk,
Kejser Heinrich II,
fra Worms.*

*Dansk,
Knud den store,
fra Viborg.*

*Dansk,
Hardeknud,
fra Aalborg.*

*Dansk,
Magnus den Gode,
fra Viborg.*

*Dansk,
Svend Estridsen,
fra Ribe.*

Af engelske mønter kan nævnes mønter slået af kongerne Ethelred den Rådvilde (978–1013 og 1014–1016), Harald Harefod (1037–1040) og Edward Bekenderen (1042–1066). De tyske mønter er præget under kejserne Otto I, Otto II, Otto III og Heinrich II der samlet set regerede i perioden 936–1024. De danske mønter er slået af kongerne Knud den Store (1018–1035), Hardeknud (1035–1042), Magnus den Gode (1042–1047) og Sven Estridsen (1047–1074).

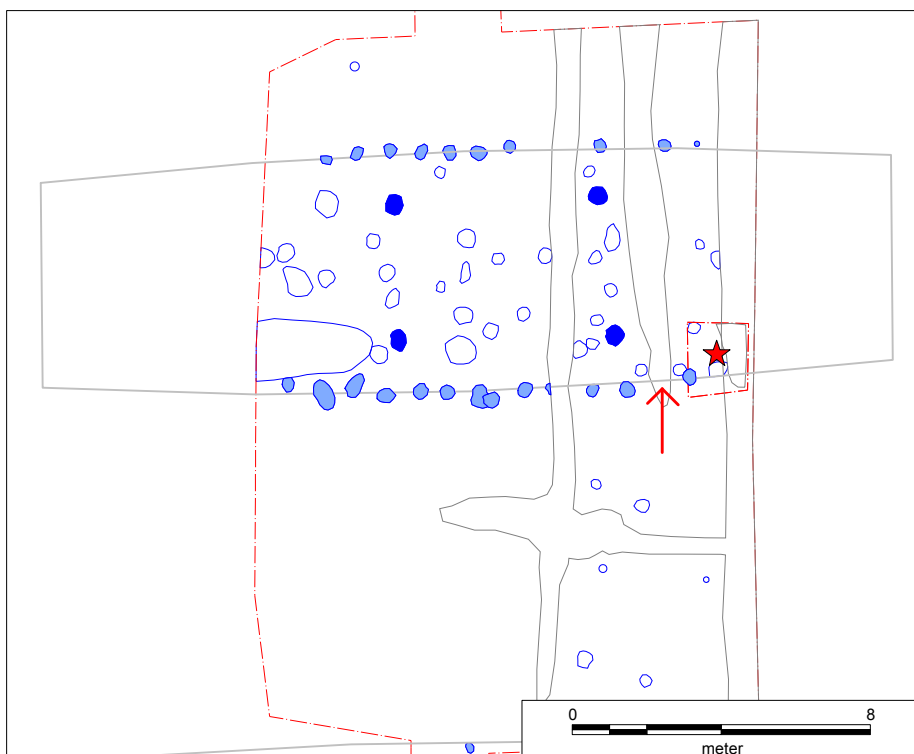
Som et lille kuriosum skal det nævnes, at der i skatten var repræsenteret hele tre eksemplarer af den såkaldte Alabu-mønt. Fra arkæologiske udgravninger i Aalborgs centrum ved vi i dag, at der her allerede tidligt i vikingetiden i 800-tallet eksisterede en bebyggelse. Men navnet Aalborg kendes først fra 1000-tallet. Den første benævnelse af Aalborg – Alabu, er netop på Alabu-mønten, der blev slået af Kong Hardeknud, som regerede Danmark fra 1035 til 1042.

Ikke alle mønterne er bestemt, men indtil nu er de yngste bestemte mønter slået af Svend Estridsen i 1050'erne. Skattens nedlæggelsestidspunkt er derfor sandsynligvis også fra dette årti. Hele skatten er indleveret som danefæ til Nationalmuseet. Som en del af danefævurderingen bliver alle mønternes alder, prægningssted bestemt af mønteksperter.

En stormandsgård

Horsens ligger et meget centralt sted i Himmerland, kun godt en halv kilometer fra Håls Bro der i Middelalderen var et vigtigt overgangssted over Lindenberg Å. De mange Gravhøje i området tyder på, at Håls Bro har været et vigtigt overgangssted siden bronzealderen. I Vikingetiden har det også været muligt at sejle op ad Lindenberg Å, hvilket lokaliteten Snekkedal ved Buderupholm, 12 km længere inde ad åløbet vidner om. Det har derfor været et sted, hvor både sejlasen på åen og tansporten på landevejen kunne kontrolleres. De tre lokale runestene fra Ferslev, Gunnerup og Aphøj vidner også om, at den sene vikingetids magtelite var til stede i området.

Efter at selve skatten var sikret, blev der ved Slots- og Kulturstyrelsen ansøgt om midler til at udgrave fundstedet. Ved optagningen af skatten blev der påvist spor efter, at den sandsynligvis var nedgravet inde i en bygning. Ejeren af jorden som skatten blev fundet på gav museet tilladelse til, at udgravningen blev udført i slutningen af april 2017. Det viste sig at holde stik, skatten var nedgravet inde i en bygning. Her lå skatten gravet ned i

gulvet og op ad den sydlige ydervæg 1,2 meter øst for indgangen. Bygningen var et klassisk langhus fra vikingetiden, mere end 14 meter langt og med krumme langvægge. På grund af forårssåningen kunne den vestlige ende af bygningen dog ikke udgraves. Bygningens tag var båret af meget kraftige stolper der har stået i to rækker i bygningens indre. Det har været en statelig bygning, og den har sandsynligvis været hovedhus for en lokal stormand.

Ved udgravningen blev der udtaget jordprøver fra bygningens tagbærende stolper. Disse jordprøver indeholdt forkullede kornkerner der er blevet C-14dateret. Dateringen viser, at bygningen sandsynligvis er opført i perioden 869-991. C-14 dateringer giver ofte et resultat med et langt tidsspænd, men taget i betragtning af at skatten er nedgravet inde i bygningen, må det anses som mest sandsynligt, at bygningen er opført i 980'erne, og altså derfor var op mod 70 år gammel, da drikkehornet med de mange mønter blev gravet ned i gulvet.

Udgravningsplan med langhuset hvori skatten blev fundet. Fundstedet er markeret med en stjerne. De mørkeblå stolpehuller er tagbærende stolper mens vægstolperne er lyseblå. Pilen markerer indgangen til langhuset. Den grå linje markerer bygningen omrids.

Hvem gravede skatten ned

Det er selvfølgelig ikke muligt at finde ud af hvem denne stormand, der gravede skatten ned, var. Skatten blev nedgravet på

et tidspunkt, hvor den danske konge Svend Estridsen kæmper indædt mod den norske konge Harald Hårderåde. Kong Harald mente, at han havde krav på den danske krone, og forsøgte derfor at erobre Danmark fra Kong Svend. I denne krig plyndrede og afbrændte Harald blandt andet handelsbyen Hedeby ved Dannevirke i 1050 og kilderne fortæller også at han kæmpede mod Svend i Limfjorden. Skatten skal med stor sandsynlighed sættes i sammenhæng med disse urolige tider. Man kan forestille sig, at Stormanden fra Horsens har været Kong Svends mand, og han har måske endda modtaget nogle af mønterne fra kongen. På et tidspunkt i 1050'erne bliver han kaldt i kongens tjeneste, og han har, inden han drog i krig, gemt sin formue væk, så den ikke skulle gå tabt. Måske er han faldet i kampen, for skatten har han ikke gravet op. Andre folk fra husstanden har han åbenlyst heller ikke betroet, hvor opsparingen lå gravet ned.

Udgravningsfeltet med langhusets stolper markeret med træpinde. I baggrunden ses Lindeneborg Ådal, omtrent midtfor ligger Håls Bro.

